

sitioner i kyrkan, men så torde det ha varit under hela 1900-talet och inte bara kring 1968. Men "68" är nu ett rött skynke och en form av urmyt för de som är missnöjda med hur kyrkan ser ut i dag. I linje med detta har det tagits väl stora vetenskapliga friheter. Så, om jag hade fått önska lite bredare penseldrag från Nykvist, så hade de gärna fått vara mindre breda hos Hyltén-Cavallius.

Lunds universitet

ANTON JANSSON

Martin Ericsson & Andrés Brink Pinto, *Den bråkiga staden: Ungdomsupplopp och ungdomspolitik i efterkrigstidens Stockholm* (Stockholm: Stockholmia förlag 2019). 340 s.

Fyra decennier av ungdomsupplopp i efterkrigstidens Stockholm, från Söderkravallerna år 1948 till upploppen i Kungsträdgården år 1987, utgör föremålet för Martin Ericssons och Andrés Brink Pintos *Den bråkiga staden* – ett bidrag till vad de kallar den svenska efterkrigstidens konflikt- och konfrontationshistoria och *contentious politics studies* (s. 40). Ungdomsupplopp är nu inte vilka konfrontationer som helst: de blir särskilt intressanta, menar författarna, genom att sakna uttalade krav. Men detta hindrar dem inte från att generera problembeskrivningar och ungdomspolitiska åtgärder. Ericsson och Brink Pinto intresserar sig nu både för upploppen som sådana – deras uppkomst, förlopp och avstyrring – och för deras efterspel. Fyra decennier är en tillräckligt lång tid för att fånga förändringar av upploppens konfliktrepertoar och politisk taktik, samt av hur de kom att uppfattas i offentligheten och besvaras där.

Flera sorters källmaterial har kommit till användning. Framför allt arkivmaterial från stockholmspolisen och Stockholms stads barnavårdsnämnd och fritidsförvaltning är centrala, tillsammans med fullmäktigetrycket och ett rikt tidningsmaterial för den mer systematiska analysen. Sex upplopp analyseras i fem kapitel, förutom de ovan nämnda kravallerna i Berzelii park sommaren 1951 respektive sommaren 1954, Nyårskravallerna 1956 och Hötorgskravallerna sensommaren 1965. Framställningen är koncentrerad till upploppen och sedan deras efterspel. Analysen är klart systematisk, men ändå lyhörd för specifika tids- och rumssammanhang. Stockholm för 30 år sedan var en helt annan stad jämfört med för 70 år sedan; detsamma kan sägas om ungdomens livssituation och sociala villkor. Ericsson och Brink Pinto skildrar detta med fin balans mellan det analytiskt intressanta och ungdomsupploppens historiska omständigheter.

Källmaterialet framstår som väl valt och konsekvent använt för sin uppgift.

Inte minst värdefull är rekonstruktionen av ungdomsupploppens uppkomst och förlopp. Även om de i samtiden framstod som meningslösa och närmast oförklarliga uppstod de inte ur intet. Som regel föregicks de av en tids spänningar, särskilt till ordningsmakten, vilket dragit allt större skaror av ungdomar till platsen. Att polisen sedan överreagerar verkar vara den vanligaste anledningen till det nivåskifte där spänningarna övergår i upplopp. Nivåskiftet är den avgörande händelsen här och hade därför varit värd en mer ingående granskning. Det ska inte skymma att rekonstruktionen av varje upplopp är förvånansvärt noggrant utförd i dess rumsliga förlopp över flera dagar – hur ungdomarna konfronterar polisen och blir besvarade – till hur polisen slutligen kväver det genom att strategiskt stänga det offentliga rummet. Detta öppnar för en fin jämförande analys av ungdomsupploppens stockholmshistoria i slutkapitlet. Ett viktigt resultat gäller konfliktrepertoarens beständighet: främst handlar det om att vägra flytta på sig ("cirkulera"), förolämpningar av ordningsmakten samt fritagningsförsök. Trots att repertoaren växte med rusningar och flask- och stenkastning från 1965 och molotovcocktails 1987, minskade polisens våldsanvändning över tid. Polisens reaktionsrepertoar framstår över tid likväl som förhållandevis bestående.

Även om ungdomsupploppen av sin samtid uppfattades som opolitiska kom de att besvaras politiskt. Här utvecklades en palett av tolkningar. Ericsson och Brink Pinto identifierar ett mönster av tolkningsvarianter, motsvarande tre övergripande motsättningar: konservativa tolkningar kom att stå mot viljan till politisk interventionism; när det sedan gällde vad som borde göras, framkommer ett val mellan förbud och straff versus styrning (efter Foucault); slutligen om vem som ägde frågan, kommunen eller civilsamhället. För ungdomsupploppens tid betyder det en rörelse från en betoning av konservativa värderingar och civilsamhällets betydelse vid Söderkravallerna över en växande kommunal interventionism som betonar styrning, inte minst fritidsgårdar för den så kallade föreningslösa ungdomen, och sedan på 1980-talet en återgång till konservativa värderingar och en fråga för civilsamhällets aktörer, om än nya sådana, som Fryshuset och Non Fighting Generation.

Till detta ska framhållas att Ericsson och Brink Pinto i sin analys av ungdomsupploppen väver in genusaspekten. I källmaterialet syns nu nästan uteslutande manliga personer, men av bildmaterialet inte minst framkommer kvinnornas aktiva närvaro. Detta – och genusnormens förändring – är ett viktigt analysgrepp. Ändå når analysen här inte riktigt fram till den grundläggande frågan om genusnormens betydelse för den allmänna ordningen i det offentliga stadsrummet eller själva upploppen.

Efter Söderkravallerna – det enda upplopp som inte utspelades i centrala

Stockholm – framstår förorten och dess ungdomar alltmer som ett problem i Ericsson och Brink Pintos framställning. Förvisso blev redan på 1950-talet Stockholms ytterstad större än innerstaden, men här är det viktigt att framhålla att då sågs den täta innerstaden som problem och den välplanerade ytterstaden som lösningen: att ungdomar inte stannade där, utan samlades i centrala Stockholm, innebar därför för ledande politiker och andra en besvikelse. Problemet var länge ungdomens föreningslöshet, inte förorten.

I *Den bråkiga staden* står frågan om den allmänna ordningen i fokus, skulle jag avslutningsvis vilja framhålla. Ericsson och Brink Pinto behandlar den onödigt mekaniskt: mot ungdomarnas rätt till staden ställer de vad den franske filosofen Jacques Rancière kallar polisens hierarkiska ordning. Men den allmänna ordningen förutsätter i det borgerliga samhället allas rätt till det offentliga rummet. För ordningspolisverksamheten innebär detta ett inneboende dilemma: hur upprätthålla legalitetprincipen, allas likhet inför lagen, och samtidigt beakta opportunitetsprincipen, den lämpliga ordningen? Så blir den allmänna ordningen full av spänningar – den är en förhandlad ordning, skör, men lättrubbad. För den fortsatta forskningen vore det mest fruktbara därför kanske inte att försöka förklara hur upplopp uppkommer, utan hur den allmänna ordningen förhandlas och förändras.

I ett slags epilog om meningen med meningslösa upplopp poängterar Ericsson och Brink Pinto med rätta två saker. För det första att ungdomsupploppen var politiska, trots att de inte artikulerade några krav. Politiken ska med andra ord ses i förhållande till det politiska. För det andra att det handlar om det offentliga rummet, dess användningar och användare. Kort sagt: vems stad? Att varje ungdomsupplopp tog de vuxna på sängen och framstod som meningslöst, framstår efter läsningen av *Den bråkiga staden* som en förvånande förvåning. Så kan dess bidrag korthugget poängteras.

Uppsala universitet

MATS FRANZÉN